

Вырәнти самоуправлени ыйтәвәсемпе

Ача амәшәсен уявәнчен

Бюджетран килет пәтәмпех

Хальхи вәхәтра ял тәрәхәсемшән ответлә та пысак пәлтәрәшлә тапхәр темелле. Депутатсем хәйсен Пухавәсенче ял тәрәхәсен генеральнай плансемпе ситес сұлхи бюджетсене сирәплетессә. Рафсәй Федерацийән 2003 сұлхи октябрэн 6-мешәнчи «Вырәнти самоуправление йөркелессе синчен» 131-ФЗ Федераллә саккуннән 28-меш статийе тата ял тәрәхәсен Уставәсемпе килешүллән вәсен проекчесене халәхпа сүтсе явас вәсләннә өнтә. Сәк ответлә әс-хәл вьрәнсенче епле шайра иртни пирки район администрацияйән йөркелүпе кадрсен, право өнәпе тивәстерессин тата вьрәнти самоуправлени органәсемпе әслекен пайән пусләхне Лилия Юрьевна ТАРАСОВАНА каласа пама ыйтәрәм.

— Лилия Юрьевна, малтанах генеральнай плансемпе бюджет ыйтәвәсенче сүтсе явас әсе вьрәнсенче депутатсем, ял сьннисем епле хутшәнни пирки чарәнса тәрәмәр-ши? Сұлталәкләхә паләртакан тәп сұл-йәр пурне те кәсәклан-тармалла пек.

— Ку чәнах сапла. 131-ФЗ Федераллә саккунпа тата ял тәрәхәсен Уставәсемпе килешүллән генеральнай план проектне те, сұлталәкләхә йышәннә бюджета мәнле пурнәсланине те, тепәр сұл валли паләртакан бюджет проектне те халәхпа сүтсе явма пәнә. Савна паләртнә пулаттәм. Ку ыйтүсемпе халәхпа тәл пулса пухусем ирттерме вьрәнсенче графиксем сирәпләтнә пулнә. Вәсене пәснә тәсләхсем пулман. Сьнсем асәннә ыйтүсенчен айкынче тамафсә. Вәсене вьрәнти пурнәс мәнле пуласси, епле ыйтүсемпе ытларак тимлемә кирли чәнипех те хумхантарат, интереслентерет.

— Ял сьннисем мәнле ыйтүсемпе ытларак хускатафсә-ха?

— Ял тәрәхәсен генеральнай планәсен проекчесене вьрәнсенче июль-август уй-

әхәсенче сүтсе явнә. Сав тапхәрта ял тәрәхәсенче ирттерекен чылай пухусенче пулма тур килчә. Сәнүсем сахал мар пулчәс. Вәсенчен ытларакшәне малашләхрә татса памалли задачәсем шутне кертнә. Ял сьннисене ытларак чухне производство зонин, ялсене аталантарасин, социаллә инфраструктура ыйтәвәсем канәсәрлантарасфә.

Ял сьннисем хускатакан нумай ыйтүсене татса пама хәш чухне пысак укә-тенкә те е укә-тенкә пачах та кирлә мар. Ялсене, кил-сурт таврашне таса, тирпейлә тытассинех илер. Ку ыйтү юлашки вәхәтра чи сивәччисен шутне кәни әнсәртран мар. Районта паян таса мар, тирпейсәр ялсемпе урамсем сук мар. Тавраләхә варалакансем тәлешәпе сирәпрех мерәсем йышәнма сәнекенем те пулчәс. Кунпа пәрлех вьрәнсенче сүп-сап тәкмалли ятарлә вьрәнсем уйәрма сәнессә.

Паләртмалла, кәсәл район тә сұлсем тавассипе сине тәрәс әсләнә. Кашни ял патне тенә пекех асфальт сарнә сұлсем ситернә. Ку вәл Республика кунне пирән район тә ирттернипе те сьхәннә

өнтә. Сав вәхәтрах йәпе-сапа вәхәтәнче пылчәкпа сәрәнакан урамсемлә ялсем те пурха. Вәсенче те йөрке тавасшән ял сьннисем.

Ял сьннисем хускатакан тепәр пысак ыйтү вәл — әсмелли пахаләхлә шывпа тивәстересси. Вәрттәнләх мар, вуншар сұл каялла хута янә шыв пәрәхәсем нумай сәрте юрәхсәра тухнә. Колонкәсем әслемәсә. Вьрәнти бюджет укәи-тенкипе кәна ку ыйтүсене татса пама май сукки паллә. Апла пулсан лава вьрәнтан тапратас тәсен ял тәрәхәсен пусләхәсен ытларак тимлемелли паллә. Саккунпа вара сьнсенә шывпа тивәстересси — ял тәрәхәсен полномочийә. Шыв ыйтәвә Шетмәпу, Турай ял тәрәхәсенче тата ытти хәшпәр сәрте уйрәмах сивәч.

Сәнә урамсен электрчество кертессе, урамсене сәрлехи вәхәтра сүтатса тәрассине йөркелессе те кирлә ыйтүсемех. Пушар хәрүшәсәрләхә валли уйәркан укә-тенкәпе тәлләвлә уса кукас өнәпе сәнүсем пулчәс.

Нумай сәрте хальхи вәхәтра йытәсене кирлә пек кәкарса тытса усрамафсә. Урамра чупса сүрекен йытәсем пайтах. Вәсем сьнсенә сьртнә, вьләхәсен тапәннә тәсләхсем те пулсәсә. ыйтәсене тытса усрамалли правиләсене пәсакансене административлә майпа айәплани ытлашши пулас сук.

Бюжета пуханакан укә-тенкәне тәкакласси нумай ыйтү суратас сук. Бюжета тупәшем өнәпе пурнәсләссине ял тәрәхәсен пусләхәсене те, депутатсене те шухәшлаттарат. Пурнәс куллен тенә пекех пирән ума

чылай ыйтү кәларса тәрәтат. Вәсене вара пәрлехи вәйпа кәна әнәслә татса пама май пур.

Ял тәрәхәсен кәсәлхи бюджетсене мәнле пурнәсланин отчечәсене те халәхпа сүтсе явса сирәплетме пәнә. Ку вәл ситес сұлхи февраль уйәхәнче пулә.

— Сәк кунсенче кәна эсир депутатсен Илинка ял тәрәхәсен депутатсене хәйсен Пухавән ларәвәнче ял тәрәхәсен генеральнай планәпе бюджетне йышәннә сәрте хутшәнни пирки пәлтәп. Мәнле иртрә лару?

— Чи малтанах депутатсен активләхне паләртнә пулаттәм. Ял тәрәхәсен тупәш бази пысакха мар. Депутатсене те ку ыйтү шухәшлаттарат. Ял тәрәхәсен пусләхә Б.А. Сапожников паләртнә тәрәх, ял тәрәхәсен сәрәсеме тухәслә уса кукас — бюджета укә-тенкә ытларак пухмалли тәп сұл-йәрсенчен пәри.

Кунпа пәрлех ларура В.Г. Валькова депутатан заявленине пәхса тухрәс. Унән ыйтәвне тивәстерсе, В.Г. Валькована депутат тивәсәсенчен хәтарма, пәр мандатлә 4-меш номерлә суйлав округәпе хушма суйлав 2009 сұлхи мартан 1-мешәнче ирттерме йышәннә, Чәваш Республикинчи Тәп суйлав комиссиянчен Ильинка ял тәрәхәсен суйлав комиссиянчен полномочийәсене Муркаш территори суйлав комиссиясине шанса пама ыйтнә. Район хәсачә урлә хушма суйлава хәтәрленсе ирттерсе өссем мәнле пыни пирки пәлтәрсе тәрәпәр.

В. ШАПОШНИКОВ
калашнә.

Тав тәвар аннесене

Тав тәвар аннесене Пил парса үстернәшән, Мәнле пурәнмаллине Печәкрән вәреннәшән.

Аннефәм, сәк вәсәр-хәрсәр аслә тәнчери хәвелән мән пур хәрулехә те сан чун әшшипе танлашаймасть. Пәр сәрә пухәннә хәвел хәрулехә вара мән пур япалана тәппех сунтарса яма пултарат. Кәлне те шыраса тупаймән. Санән чун әшши вара сиплә те тап-тәрә сәл кушән чун-чәрене суса тарат. Савән пек әшә сәмахсем калама пулать пирән

аннесем синчен.

Аннесен кунне ирттерчәс Каршләхри вәрсәпа әс ветеранәсен интернат сүртәнче. Кунти ватәсене уяв ячәпе Г.Г. Мерлова директор, А.В. Астраханцев фельдшер саламларәс. В.А. Крючкова культурог «Аннесемәр, таш пуслар» конкурс ирттерчә. Конкурсра ташласси сәнтере-кени Г.П. Башмакова пулчә. ытти ватәсем те кәмәллә юлчәс.

В. КРЮЧКОВА.
Сән үкерчәкре: эпир те ташлама манман-ха!

Пурте кәмәллә пулчәс

Ноябрэн 30-мешәнче Мән Токшик яләнчи клубра Тойкилтәри ватам шул ачисем Ача амәшәсен кунә ячәпе концерт лартса пачәс: савәсем вуларәс, юрларәс, ташларәс. Юратнә чи сьвәх сьнсенә ачасем чун-чәренен саламларәс.

Амәшәсене уйрәмах Андрей Ивановпа Кирилл Чершаков, Оля Илларионова, Алена Иосифовапа Тәня Иванова юрланә юрәсем кәмәла кайрәс. Ачасем те, амәшәсем те уявпа кәмәллә юлчәс.

Ю. ЕВСТАФЬЕВА,
Тойкилтә шуләнчи чәваш чәлхипе литературине вәрентекен.

Юбилей

Пурнәс юрәпа илемләрех

Кашни чәваш яләнчех паллә, сумлә сәмәсем пур. Мән Токшик яләнчи Федоровсен сәмий пирки те савнах каламалла. Мәнле пархатарпа ял-йыш хисепне тивәснә-ха сәк сәмә. Чи малтанах таса та уса кәмәллә, килешүлехпе. Унтан — әсчәнләхпе, ял әснә, халәх әснә пуриншән те юрәвлә, тирпейлә тумә пултарнипе. Вишсәмәшәнчән — хәйсен киләнчә ыра йәла-йөрке тытса пынипе, ачисемшән тәсләх пулнине, ташә-юрәна чунтан парәннипе.

Сәмә пусә Александр Федорович Федоров Мән Токшик яләнчә 1948 сұлхи раштаван 6-мешәнчә кун сүти курнә. Ялтти пусламәш шултан вәренсе тухсан Тойкилтәри тулли мар шулта, унтан Турайри ватам шулта әс пухнә. Атсәтатпа пәрлех 3-меш разрядлә каменщик специальноснә алла илнә. Пәр вәхәт Киров яч. хис. колхозра строительство бригадинче вәй хунә.

1967—1969 сүлсенчә хәсметре тәнә. Кайран икә сұл Шупашкарти Чапаев ячәпе хисепленекен заводра, унтан Находка хулинчи пул тәтәкан управленире машинист пулса та әсләнә кәчә. Анчах, тәс та пулсан та, тәван вьрәнсенчә чун туртнә. Таврәннә хьсәсән патшаләх банкән уйрәмәнчә экономистра тә әсләнә. Сәмьери ачасенчән кәсәнни пулнәран тәван ялтах тәпләнне шутлать вәл. Каллех тәван колхозра әслемә тытәнәт. Әсрән пушансанах вара юлташәсемпе пәрле ялта йөркеләннә пултаруләх ушкәнне сүрәт.

Пурнәсра, паллах, темәнле специальнос те кирлә, сапах та... Шәпи

Александр Федоровича юрә-кәвәнә чунтан парәннәран искусство тәнчине савәтса кәнә — халәх савантарма, хавхалану күме, вәй-хәват хушма. 1976 сұлхи юпа уйәхәнчән тытәнса паянчи кунчәнен вәл Мән Токшик яләнчә культура вучахән ертүсичне вәй хурат. Кунпа пәрлех ытти обществәллә әсчәне те хастар хутшәннә. Хушнә әсрән пәрәнса тәман. Вәл тәрәшнпех Культура сүрчә сүмәнчә парк ситәннә, вәрсәра вилнисене асәнса парк та лартнә.

Кәсәл вара фольклор ансамблене йөркеләнәрәнне те 30 сұл ситрә. Пуслама, пәрремәш утәмсем тумә, паллах, пите йывәр пулнә. Ку әсрә вара А.Ф. Федорова Чәваш Республикин музыка обществин тавә тивәслә деятелә, «Халәхә вәрен-тес әс отличникә» ята тивәснә вәрентекән Домна Никифоровна Никифорова пите пысак пуләшу панә. Тойкилтә шуләнчә пусламәш классене вәрентиссәр пуснә юрә урокәсене те ертсе пынә вәл. Ачасен, вәрентекән хорне те йөркеләнә.

Мән Токшикри Культура сүрчә сүмәнчи «Тәванләх» халәх фольклор ушкәнән үсәмәсем те Домна Никифоровнапа Александр Федорович пәрле килештерсе әслемәсәр, тәрәшмәсәр пулман. Фольклор ушкәнән тәп тәлләвә вара сапла: чәваш халәх юриссене халәх хушшинче сарасси, сәмрәксене асатте-асаннесен юриссене вәрентессе. Мән Токшик артисчәсем час-часах тавари ялсене тухса сүресе сьнсенә пултаруләхәпе савантарасфә.

Каласма вәрениченәх юрлама, утма вәрениченәх ташлама пусләнә, тессә тәләнмәллә пултарулла сьнсем пирки. Мәшәрәпе, Римма Павловнапа, тәтәшах сәна сине сине тухса юрлать, ташлать Александр Федорович. Сәна сине тухсан вара вара вәл пурин сьнчән те манса каять тейән, пусләпех юрә-кәвә әшнә путать. Римма Павловна сәмрәк чухне Шупашкарта юрәпа ташә ансамбләнчә әсләнә.

Пиләк ача: тәватә хәрпе пәр ывәл пәхса үстернә туслә сәмә. Ачисем кашниех юратнә әс суйласа илсе пурнәс сүлә сине тәнә. Анжеликапа Маша хәрәсем тата Саша ывәл Мускав хулинчә, Наташа Шупашкарта әсләсе пурәнәсә. Света хәрә вара тәван ялтах хәйән теләйне тупнә.

Федоровсен ачисем пурте ашә-амәшә пекех ташша-юра әста. Мән пәчәкрәнен вәсем сәна сьнчән анман, хәйсен пултаруләхәпе ял сьннисене тәләнтернә.

Федоровсем район тә ирттерекән конкурссене те хаваспах хутшәнафсә. Кәсәл та вәсен сәмә ансамблә район тә пәрремәш вьрәнә тухрә.

Пурнәсра яланах тан утма тәрәшәтә А.Ф. Федоров. Сәк кунсенчә унән суралнә кунне паллә турәмәр, 60 сұлхи юбилейпе саламларәмәр. Сәл куш пек тапса тәракан әнтәләвә, вәй-хәл унән малашне те ан иксәлтәр.

Ю. ЕВСТАФЬЕВА,
Тойкилтәри ватам шулта чәваш чәлхипе литературине вәрентекен.

Ырә әссен сұлталәкәнчә

Хәйсен пултаруләхәпе савантарчәс

Декабрь уйәхән пусламәшәнчә Турайри Культура сүртәнчә Турайри хор коллективне йөркеләнәрәнчә 90 сұл ситинне тата Ача амәшәсен кунне паллә турәс. Сәк уява Турайри Культура сүрчән администрацияйән чәннипе Муркаш шулән-

ватам сұлхисен хореографи ушкәнәсем хәйсен пултаруләхәпе савантарчәс. Нумайччән алә супса саламларәс вәсенә. Лицейри кадетсен ташә ушкәнәпе те кәмәллә юлчәс пухәннисен.

Ташә әстисен концерт программы

нчи хореографи коллективән кәсән тата ватам сұлхисен ушкәнәсем, Муркаш лицейнчә кадетсен ташә ушкәнә (ертсе пыраканәсем ритмикәпа хореографи преподавателә Л.А. Митрофанова тата 11-меш «г» класс ертүси С.И. Рожкова) те хутшәнчәс.

Пухәннисене малтанах Муркаш шуләнчи кәсән сұлхисен, кайран

кунпах вәсләнмерә. Хьсәсән вәсем Турайри ватә сьнсен сүртнә ситсе килмә, вәсен пурнәсәпе тәлләнрәх паллашма шутларәс. Сәмрәк артистсем кунти ватәсене иртсе кайнә Ача амәшәсен кунә ячәпе саламларәс, концерт лартса пачәс.

В. ЛЕОНТЬЕВА.
Сән үкерчәкре: сәна сьнчә — кадетсен ташә ушкәнә.